

ACC. NR M. 13584: 1-6.

Landskap: ..... Skåne ..... *Upptecknare:* ..... Siv. Winelius .....
Härad: ..... Bjäre ..... *Berättare:* ..... Elof Troedsson .....
Socken: ..... Förslöv ..... *Berättarens yrke:* lantbr. häradssdomare .....
Uppteckningsår: ..... 1954 ..... *Född år* ..... 1871 ..... *i* ..... Vistorp .....

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

(s. 1-6)

När den nya tiden kom till bygden. (L.U.F. 73) s. 1-6.

Skriv endast på denna sida

ACC. N:R M. 13584: /.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

1

I de byar där allmänningarna finns kvar har bymötena bibehållits. I de flesta byarna här fortfar bymötena med skifte av bysman varje år. I Vistorp finns inga bypapper kvar.

Inflytandet från Ängeltofta där C.G. Stjernswärd verkade som föregångsman inom jordbruket, sträckte sig ända upp hit, för hela Vistorps by liksom delar av Ranarps och Slammarps byar hörde till Ängeltofta. Det friköptes omkring år 1845. Hemmanen, som hörde under Ängeltofta gjorde dagsverken där och det är möjligt att impulser till jordbruksförbättringar nådde hit upp på den vägen. Laga skiftet ägde rum i Vistorp 1857.

I min barndom på 1870-80-talen var järnplogen i allmänt bruk. De gjordes till en början av bysmederna. På 1890-talet började man med de amerikanska Oliwerplogarna. Skumplogarna kom ungefär vid sekelskiftet, men de blev aldrig så allmänna. Jämsides med plogen användes årdret i min barndom rätt mycket för att hålla jorden ren. Det var av trä med ett årnjärn i spetsen på löpet. På löpet var vidare två s.k. öron fästade för att vidga fåran. Min far talade om att tidigare fanns ett annat slags årder som kallades kärrårder, d.v.s. åsen vilade på två hjul. Före 1870 hade de mest sådant årder. Träplogar har jag aldrig sett i bruk.

Träharven användes mest till potatis för att inte riva upp den. Sedan de fått järnharven användes den i regel på åkrarna. Den fanns omkring 1875 jämsides med träharven. Klösen med böjda järnpinnar var allmän i min barndom för att köra upp och få en ordentlig såbädd. Tidigare höstplöjde de inte, utan använde ård-

ACC. N:R M. 13584:2.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

2

ret att köra upp jorden med om våren och träharven att köra sönder jordklumparna med. Först "ristade" de längs med åkern, sedan "tvärade" de. Detta talade min far om. Han var född 1806. Fjäderharven kom i början på seklet och kultivatorn omkring 1910.

Trätrumlor användes i min barndom och ungdom. Ringvältarna kom först i början på seklet.

I min barndom förekom endast handsådd. Bredsåningsmaskinen var ovanlig i dessa trakter. Radsåningsmaskinen kom först framemot 1920-talet. Den fanns nog tidigare här och där, men den var dyr och i allmänhet tyckte folk att det gick bra på det gamla viset. Ofta slog sig några grannar ihop om en maskin.

Slättermaskinen kom i början av seklet (1900-1910). En särskild apparat kunde sättas på, som delade upp säden i nekar. En och annan hade en sådan. Själv-avläggaren kom omkring 1910.

Smeden var ofta mellanhand vid inköp av nya redskap. Agenter var det inte så mycket först. Många reste till städerna och platserna där de tillverkades och beställde.

I min barndom tröskades med "plej". Läderhillan var fastsatt med ett ål-skinn i ett hack i "slagolen" och löpte runt en spik i "handolen". Tröskverk med hästvandring kom till på 1890-talet. I allmänhet hade var och en sitt tröskverk. De köptes av en man i Munka-Ljungby, som gjorde dem. En del köpte de s.k. Marieholmsveken. Det var små stifttröskverk, som gick lätt. Omkring 1897-98 köpte en person i Ranarp ett ångtröskverk och for omkring och tröskade med ett par

ACC. N:R M. 13584:3.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

3

medhjälpare. Han var initiativtagare till ångtröskverken här i orten, men det dröjde inte länge, förrän andra köpte och slog sig ihop. Ibland kunde det vara ganska många i ett sådant bolag. År 1907 var vi ett 30-tal om en. Ännu är vi i bolag, men nu är antalet delägare 20.

Förr hade en och annan litet bovete, men det var obetydligt. Desto allmännare var linodlingen. Nästan på varje ställe fanns en linåker. Min mormor talade om att en del tillverkade ulldynor och sålde på marknaderna. På vårarna lade de ut linneräckor till blekning. Ofta kunde det vara 3 räckor med 30 alnar i varje. Det var resultatet av årets arbete. De flesta hade får på den tiden. Neråt mot sjön hade de fler får, för där fanns mer betesmark, där de kunde släppas lösa. Häruppe i Vistorp var jorden mest uppodlad. På en gård med ca. 30 tunnland, brukade det vara 4-5 stycken. De tjuvdrades två och två ihop.

I min barndom var det 7-skifte: träda, vete, klöver 2 år, vårsäd 3 år. Litet potatis odlades men inga rotfrukter i övrigt. Skillnaden förr och nu beträffande växtföljden är den att i stället för en vårsädesgröda förr tar man nu rotfrukter. Halvträdan med grönfoder har ersatt helträdan. Numera är det i allmänhet 6 skiften här.

På 1875-80-talen såldes nästan all säden. Man tröskade i fem dagar, harpade den sjätte och körde in till staden med lasset och sålde till spannmålshandlaren. Någon säd över till kreaturen blev det inte. De svältföddes under vintern och fick bara hö och halm. Mjölkavkastningen blev då också ringa, så man fick ta till drickablandning. På sommaren blev det ju bättre och då gjordes smör, som i

allmänhet byttes bort mot varor i handelsboden. Min far hade den första butiken här. Den låg i det s.k. Spångarhuset. Det var på 1860-talet. På 1870-talet kom det till flera.

De enskilda mejerierna började på 1880-talet. Så var det t.ex. på Vistorps boställe. Andelsmejeriet här började 1895. Genom mejerierna förbättrades boskapsskötseln. Man sålde inte vårsäden längre, utan använde den till utfodring. I slutet av 1800-talet kom också rotfruktsodlingen igång. Det var först en sorts rovor, som kallades "bofällor" (eg. bortfäldor). De odlas inte nu längre. Så var det kålrötter och foderbetor. I slutet av 1800-talet började sockerbetorna. Till att börja med var det inte så mycket odling här på lerjorden. På en gård med 30-40 tunnland var det betor på omkring 1/2 - 1 tunnland. Till en början skickade man sina betor till Lyckåkers sockerfabrik, senare till Ängelholm. Den förra upphörde helt 1907. Man odlade så mycket betor, som var tillräckligt för behovet av bläst, massa och melass.

Omkring 1870 var märkegrävningen slut här. På denna gården hade vi 7 märkegrävningar, ett för varje skifte. Det var lermärkegrävningar här. Man grävde undan matjorden och tog upp märkegrävningen i särskilda märkegrävningar, som kunde tipas. Härvid körde man med en häst. De flesta märkegrävningarna är nu igenfyllda med sten. Mellan varje skifte gick en stengärdesgård. Man tog sten från dessa och lade i märkegrävningarna. I allmänhet hade de bara någon eller några gravar på varje gård. Ibland ingen, då köpte de från andra gårdar. I synnerhet på senare tider ville man inte ha gravar. Det var besvärligt för redskapen vid arbeten på åkrarna. Man hade för sig att

sandmärgel skadade jorden mer än lermärgel. Förr märglade de ibland för mycket, så det kom rost på säden. Då vågade man inte hålla på längre. I denna bygden märglade de tidigt. Österut märglade de senare.

De byar, som hade del i allmänning vid stranden, använde tång som gödning. Det var bra med saltet i tången. Man köpte slankalk vid 1900-talets början och körde på jorden. Konstgödningsen började omkring 1890-talet med superfosfat, guano m.m. I min barndom förekom det att benmjöl användes i någon mån. Det fanns en benmjölla vid Hallandsåsen i Hjärnarps socken. Folk tog vara på benen i hemmen och körde dit och malde dem. Benmjölet användes litet grand till höstsäden, men mest till korna, särskilt då de fick "bensjuka".

I min barndom var det mesta täckdiket, men det fanns en del öppna diken i kanterna av åkrarna. Vid sidan av stengropar hade man börjat med rördikning. Det var små entumrör då, som låg ytligare än nu. Man fick dem från Ängelholms tegelbruk. Dikningen skedde ej efter något bestämt system i min barndom. Det blev senare i början på 1900-talet, då man fick dikningsplaner.

Min far talade om att jordbränning förekom här förr. Man skulle skära grästorven med ett särskilt skärjärn. Det var ett mycket hårt arbete. Torven brändes sedan. Genom bränningen påskyndades arbetet, för om grästorven skulle ruttna själv, tog det mycket längre tid.

Från min barndom minns jag att korna var av den gamla svenska röda rasen. Den svartbrokiga, som gav mera mjölk, började komma på 1880-90-talen, då mejerierna kom igång. I min barndom hade de inte många svin på gårdarna. Antalet

ACC. N:R M. 13584:6.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

6

ökades i och med mejerierna. Det blev ju då skummjolk att ge dem. Den som hade mejeri på Vistorps boställe, hade en hel del svin, som fick skummjölken. Som tidigare nämnts blev även beträffande svinen utfodringen bättre i och med att man slutade sälja vårsäden. Andelsslakteriet kom till i Halmstad år 1899. Enligt stadgarna måste delägarna sälja allt de kunde avyttra till slakteriet. Förr sålde de kreaturen på marknaderna i Ängelholm. Då järnvägen kommit till 1885, var det uppköpare, som köpte upp svin nere vid banan.

I min barndom hände det att någon körde med kor, men det var inte många. F.ö. förekom det bara på små jordbruk. Det lades bort omkring 1880-85.

Något fiske bedrevs vid Lervik. Det var i allmänhet gummor, som gick omkring och sålde överskottet av fångsten. Skeppsbyggeri har inte förekommit här.

Det har inte varit vanligt att ungdom härifrån gått på lantbruksskolor och Hushållningssällskapets inflytande har varit ringa.

=====